

Kommunalsjef Trygve Øverbys velkomsttale på erfaringskonferansen om hverdagsrehabilitering 15.10.2015

Kjære alle innlendinger! Kjære fylkesmann/kvinne. Velkommen alle sammen.

Vi er overveldet over responsen og deltagelsen, og en ekstra takk og velkommen til Irene Hansen fra Fylkesmannen!

Jeg er bedt av mine kjære våpendragere i hjemmetjenesten og avdeling for forebygging og rehabilitering, med omsorgssjef Britt Støa i spissen, å si noe ord. Først må jeg få si at jeg er litt stolt av dere. Jeg var med på første tur til Voss for 3 år siden, og har fulgt prosjektet og dets resultater siden og kjemper nå min egen lille budsjettkamp for å få det inn i den berømte rammen fra 2016. Ok.

Stedet er altså Trysil.

Tiden er altså 2015, eller nu!

Og tema er hverdagsrehabilitering.

Det var tre ting, og jeg skal holde meg til det.

A)

Igjen, velkommen til Trysil, denne pukkel på Norges rygg, sånn omtrent i sakralregionen, som ubeskjeden invaderer Sverige. Det er derfor det er langt hit. Gjennom 7-milsskogen fra Elverum, og enda er det et stykke til grensa. Vi er av Telemarksforskning beskrevet som en øy, så tilsynelatende isolerte er vi. Vi dyrker ikke avstanden, men den er der, på godt og vondt, bl.a. som høyeste KOSTRA-tall i Hedmark for utgifter per bruker i hjemmetjenesten.

Hvordan står det så til her? Først må vi si: Tryslingen er ganske sunn.

Vi kan jo sitere det første *oversiktsdokumentet for folkehelsen*; skrevet for 230 år siden, i 1784 av vår salige (første) sogneprest Axel Christian Smith. (Etter statlig lovgivning er vi nå i ferd med å oppdatere; vårt eget lovpålagte oversiktsdokument blir ferdig i disse dager). Hans beskrivelse over Trysil prestegjeld i Aggershuus Stift i Norge (Hamar bispedømme var ennå ikke gjen-stiftet) lyder:

”Dette sogn kan vel fortjene navn av en sundheds-egn. Mange og jevnligte sygdomme ere vi – Gud ske tak – befriede for. ”

Etter å ha nevnt litt hoste, brokk, lende-ve, tørverk, rensel («eller hva man vel kalde det, gikt»), kolikk, svien for brystet, konkluderer foreløpig Smith at

”folket naar her i alminnelighed en temmelig høy alder, efterdi epedemiske sygdomme ere så sjeldne. De mennesker som for tiden leve og have naaet en alder af nogle og 70 år, er 31 (!)»

Vi har ikke KOSTRA-tall fra andre Hedmarkskommuner for 1784! Men Trysil har altså egen statistikk; folkehelsens gullstandard.

Vi kan ikke helt slippe Smith:

”Men nær hadde jeg glemt to sygdomme som i blant alle svagheder, der hjemsøger oss, have nesten det voldsomste og alminneligste Herredømme (altså det vi i dag ville kalle folkesykdommer): Hvem skulle gjette at jeg ved disse mener: *Tobakksyken* : Ikke en Don Quixote var saa forelsket i sin Dulcinia som Trysilderer i sin hiertens kjære Tobakks-buss. Den følger ham til sengs. Den staaer opp med ham om morgenen.

Hjemsygen er den annen plage som er oss så inngroet: Man behøver ikke at sende en Trysilder til Amerika for å gjøre ham mismodig; i det nærmeste sogn kan han neppe oppholde seg et år, uten at længes etter sit kjære Hjem. Ikke så velsmagende blive ham de nydeligste retter paa et fremmed sted, som barkebrødet og den sure Myse-Smør-Drik ved hans Fedrene-stavn”. (Sitat slutt)

Her er allerede så vel fysiske og psykiske som sosiale komponenter beskrevet i folkehelsen. Ikke nok med det, vår egen lille helsedefinisjon har selvsagt med et kulturelt/åndelig aspekt, og her skriver Smith om Trysilderne at han må ”berømme dem for vittighet, opplysning og en ualminnelig læselyst”.

Og vi kunne tilføye, av dette fulgte Moren, Floden, Buflod, Moren-Vesaas, Skjæråsen, Grønset helt opp til vår tids Løvåsen.

Vi tror på Trysil! Vi tror på spenningen mellom denne gamle innlandsbygden og den internasjonale destinasjonen som gjør at vi kan være vertskap i et slikt etablissement som dette hotellet er.

Det er fundamentalt vårt ståsted. Vi tror på balansen mellom vår aktivitetstrang og vår hang til refleksjon. Det er sunt. Det er helse. Symbolsk får dette sitt uttrykk når du kjører over brua inn til Trysil sentrum: Der er statuen av Trysil-Knut, inkarnasjonen av «Stavtaket foran», midt i mot, mens den kontemplerende Skjæråsen sitter halvgjemt i bakgrunnen i parken med hånden under haken, tilsynelatende inaktiv.

B)

Men tiden er nå, 2015, og hvilken tid er det?

Ja, det er jo selvsagt elgjakt, men det er først og fremst budsjett-tider!!

Rådmannen er rådvill. Fylkesmannen vil ha balanse i kommunebudsjettet! Det må salderes! NÅ! Gjeldende fra 01.01.2016! Vi trenger TILTAK, for f.!

Det framstår altså som KRISETID. Også i statens budsjett. Syria er over oss! Hjelp vi drukner! Budsjettet sprekker! Oljen renner ut gjennom fingrene våre.

Vel, vi får beholde perspektivet.

Krisene setter våre behov og vår såkalte velstand i relieff. Tiden for navlebeskuelse, skyggelapper, tunnelsyn og strutsepolitikk er over. KRISE betyr egentlig DOM, å felle dom over seg selv. Det er noe håpefullt med det, faktisk. Det borger for endring, det er endringstid nå, og energien til endring må komme fra håpet, håpet om noe nytt (eller gammelt nytt):

C)

Det er tid for hverdagsrehabilitering.

Smak på ordet. Det lyder ikke akkurat som en kjærlighetserklæring, men noe skal jo barnet hete, og ergoterapeutene tenkte vel at navnet skjemmer ingen. Barnet er født, det vokser og er allerede i skolealder noen steder.

Så hva er dagens tekst?

Det ville være fristende å slå opp i en enda eldre tekst, Lukas 18.41: Hvor «den store lege» spør: Hva vil du at jeg skal gjøre for deg? Spørsmålet er ikke helt galt stilt, men hverdagsrehabiliteringens evangelium går enda mer direkte til verks:

HVA ER VIKTIG FOR DEG?

Dette er dagens tekst.

Det skal dere snakke mye om i dag. I bunnen av alle kartleggingssystemer, analyseverktøy, individuelle planer og godt uttenkte kommunikasjonsstrategier, ligger en holdning : **HVA ER VIKTIG FOR DEG?**

Det er dette spørsmål som må stilles for at borgeren skal få formulere *sitt eget mål* med tilværelsen, hvor det så fører henne eller ham hen.

Dette var gjennomgangstema på den store, årlige helsekonferansen i mai hvor primærhelsetjenestemeldingen sto i sentrum. La det så ikke bli kun et mantra for dem nær maktens sentrum og den profesjonelle elitens honnørord og besvergelse i fortvilelsen over å ha skapt et mangehodet, fragmentert troll av et helse- og omsorgsvesen. La det virkelig bli endring. La oss virkelig ta den berømte brukeren på alvor, og møte henne og ham som

hele mennesker. Det er respekt. Det er å se igjen, å se om att, å virkelig se den andre. Litt høytidelig, så er dette egentlig kjærlighet, den som ser den annen.

Bli med meg på et lite tankeeksperiment på et annet bruker-nivå:

Hva er viktig for deg, Trysil kommune?

Istedenfor folkehelsemeldinger, primærhelsetjenestemeldinger og kommunesammenslåingsdokumenter: Hva om Staten (som også er alle vi) aller først stilte det hverdagslige spørsmål: Du kjære kriserammende, i ferd med å skulle rehabiliteres, fru Trysil Kommune: «Hva er viktig for deg?»

Og «Hva er ditt eget hovedmål?»

Kanskje, etter en grei kartleggingsrunde, ville Trysilderne svart Staten: Vi vil tilbake til et integrert helse og omsorgsvesen. Det er viktig for meg, det er viktig for oss. Eller kanskje Trysil ville svart noe annet... Poenget er at man ble spurt, først.

Så kjære deltager: Hva er viktig for deg?

Kanskje hverdagen din?

Hver dag er din; noen har til og med sunget om at "den er en sjelden gave".

HA en riktig god dag, med *tro* på Trysil, dvs ditt hjemsted, med *håpet* som endringens drivkraft og med respekten for/*kjærligheten overfor* den enkelte helt i "bøtten"; jeg kan nesten ikke dy meg, for størst blant dem er kjærligheten.